

Jaargang 10 nummer 10 – oktober 2018 Nieuwsbrief voor leden en vrienden van IVN en KNNV afdeling Apeldoorn
Redactieadres: nieuwsbrief@ivn-apeldoorn.nl Bijdragen volgende nieuwsbrief graag vóór **24 oktober** opsturen

Natuurmoment

Mycelium hittebestendig

Bij een wandeling door het Paleispark begin september kwam ik vijf sponszwammen tegen. Paddenstoelen die naamgeving heel makkelijk maken. Of zijn er nog soorten en ondersoorten? Afgelopen zomer vroeg ik me af hoe het met de paddenstoelen in het najaar zou gaan. Hoe hitte bestendig is het mycelium, het ondergrondse deel van een paddenstoel?

Volgens mij is het mycelium prima hitte bestendig. De veerkracht van de natuur na deze zomer is verrassend.

Ik was al heel trots op en tevreden over mijn vondst van vijf sponszwammen. Een zeer betrouwbare paddenstoelenkenner had er drie keer zoveel gezien. Tja!
(Yvonne Zwikker)

Uit de afdeling

Nieuwe leden/vrienden

Nieuwe leden/vrienden IVN: Maaïke Willemsen, Brigitta van de Vlekkert, Laurens van Beuzekom, Yvonne de Graaf.
Nieuwe leden KNNV: Paulus Kusters.
Hartelijk welkom en tot ziens bij één van de vele activiteiten.

Van de voorzitter

Apeldoorn krijgt de komende vier jaar vier Tiny Forests. De eerste wordt op 26 november aangeplant in het Filosofenpark op een braakliggend stuk bij twee basisscholen. Als afdeling zijn we nauw betrokken bij de voorbereiding en opzet. De bosjes richten zich in eerste instantie op natuureducatie aan basisschoolkinderen. Daarnaast proberen we ook ouders en de buurt er bij te betrekken. Wil je meedoen? Laat het horen.

Op 13 september heeft de gemeenteraad het Groenplan besproken en dat vervolgens op 20 september vastgesteld. In dat plan staan de beleidsvoornemens op groengebied voor de komende jaren. Bij de implementatie daarvan is ook een rol weggelegd voor IVN. Heel mooi dat we - na betrokken te zijn geweest bij de ontwikkeling - nu ook mee kunnen doen bij de uitvoering. Binnenkort wordt dat nader uitgewerkt en geconcretiseerd. Het plan en alle bijbehorende documenten vind je op [HIER](#). Klik dan bij zaal Rode Hert op het paperclipje voor alle stukken.
(Ronald Duin, voorzitter IVN-Apeldoorn)

IVN verhuist terug naar de Texandriiaan

In de Herfstvakantie (20-28 oktober) verhuist de Vijfster naar hun gerenoveerde en grondig verbouwde schoolgebouw. De ruimte op de begane grond is vergroot en praktischer ingedeeld. De 1e verdieping is veel minder gewijzigd. Het hele gebouw is aangepast aan de huidige standaard voor klimaat, energie en communicatie. De sloten en sleutels zijn gehandhaafd, de alarminstallatie vervallen. Het IVN lokaal is vrijwel ongewijzigd en de opgang via de brandtrap gehandhaafd.

In de week 15-19 oktober pakten we - buiten de schooluren - in. Op 22 en 23 oktober is de verhuizing en vanaf woensdag 24 oktober uitpakken en herinrichten. Maandag 29 oktober is er al weer de eerste cursus in het IVN lokaal. Gelukkig heeft het verhuisteam zich bereid verklaard om opnieuw de handen uit de mouwen te steken.

Natuurklanken

Het herfstnummer van Natuurklanken, het ledenblad van KNNV Epe-Heerde is weer uitgekomen. Niet leden kunnen het blad ook [digitaal lezen](#).

Nieuwe badges voor actieve IVN-ers

De landelijke vereniging IVN heeft nieuwe naambadges ontworpen. De badges zijn bedoeld voor alle leden die actief zijn als gids, cursusleider, routeontwikkelaar en redacteur. De badges zijn gemaakt van bamboe en hebben een vakje voor je naam. De badges worden verstrekt met je naam en de vermelding IVN-Apeldoorn. Je kunt je badge gratis afhalen op de Natuurdag op 14 oktober bij de ontvangstkraam bij het Woudhuis.

Cursus didactiek

Door IVN is in samenwerking met Jettie van den Houdt een cursus ontwikkeld onder naam 'Didactiek (Leren Lesgeven) met Passie voor Mens en Natuur'. De cursus is in 1^e instantie opgezet naar aanleiding van een gevoelde behoefte bij IVN docenten aan didactische verdieping. De cursus is tevens geschikt voor IVN'ers die de intentie hebben te gaan lesgeven. De cursus is opgezet rond vier didactische thema's: zelfinzicht, didactiek, begeleiding, ontwerpen.

Als afdeling ondersteunen we graag de ontwikkeling en bijscholing. Daarom komt er een cursus speciaal voor leden van IVN-Apeldoorn. Wil je hieraan meedoen meld je dan aan bij Alex Eeninkwinkel, coördinator publiekscursussen via de mail publiekscursussen@ivn-apeldoorn.nl.

Gratis Bodemdieren Doeboek

Wat spoken mollen, wormen en spinnen allemaal uit in en op de grond? Met dit doeboek, zoek je het tot op de bodem uit! Maak je eigen insectenzuiger, bouw een compostfabriek en kom alles te weten over deze nuttige beestjes. [Download het digitale Bodemdieren Doeboek.](#)

Tiny Forests in Apeldoorn

Er komen in Apeldoorn vier Tiny Forests, kleine bosjes met het doel mens en natuur te verbinden. De bosjes komen veelal in de buurt van scholen om zo ook in het bosje les te kunnen geven en kinderen en hun ouders een rol te laten spelen bij beheer en onderhoud. De eerste wordt op 26 november aangeplant in het Filosofenpark op een braakliggend stuk bij twee basisscholen.

Op afforestt.com vind je meer informatie en een aardig filmpje van de Indiase initiatiefnemer, die in Zaandam kwam kijken naar het aldaar in 2015 aangelegde bodje. [>> Meer weten](#)

Activiteitenagenda IVN/KNNV

De activiteiten van IVN en KNNV staan open voor alle leden. Deelname aan werkgroepbijeenkomsten alleen na aanmelding/afstemming met de werkgroepcoördinator, vanwege het programma of het maximum aantal deelnemers. Bekijk alle (publieks)activiteiten van [IVN Apeldoorn](#) en van [KNNV Apeldoorn](#).

1/10	IVN	Start cursus Samenhang in de natuur
6/10	IVN	Avondexcursie zoogdieren in bronsttijd
6/10	IVN	Landelijke ledendag Nijmegen
6/10	KNNV	Vogelwerkgroep: Excursie Euro Birdwatch
14/10	IVN	Natuurdag op Het Woudhuis met als thema herfst
12 t/m 14/10		Over Wolven en slakken
13/10	KNNV	Vogelwerkgroep: Excursie Lauwersmeer
15/10	KNNV	Werkgroep Sprengen & Beken: Excursie Heerder beken en – molen
16/10	KNNV	Insectenwerkgroep: Werkgroepavond
17/10	KNNV	Lezing Tussen Veluwe en IJssel door Ruud Knol
20/10	IVN	Landschapsonderhoud Salamandergat opslag verwijderen
21/10	IVN	Excursie koningspark/Kerschoten: bomen in herfststooi
25/10	IVN/KNNV	Start cursus Najaarsvogels in het buitengebied
27/10	KNNV	Vogelwerkgroep: Wandeling De Poll
3/11	IVN	Natuurwerkdag in Natuurpark Berg en Bos
5/11	KNNV	Werkgroep Sprengen & Beken: Werkgroepavond
6/11	IVN	Start workshop natuurfotografie
6/11	KNNV	Vogelwerkgroep: Werkgroepavond
10/11	KNNV	Vogelwerkgroep: Excursie Zuidpier IJmuiden

IVN Natuurdag 14 oktober bij Het Woldhuis

IVN Apeldoorn bestaat 70 jaar! Daarom organiseren we zondag 14 oktober 2018 een feestelijke dag die bruist van de natuuractiviteiten.

Iedereen is welkom van 11.00 tot 16.00 uur op het terrein van het Woldhuis (Het Woldhuis 11). De toegang is gratis.

Je kunt deze dag:

- scharrelen tussen kraampjes van natuur- en milieuorganisatie, van de gemeente en aanbieders van duurzame producten
- een uitgezette wandeling lopen met wetenwaardigheden en anekdotes over de paddenstoelen die je tegenkomt

- je conditie testen tijdens een bootcamp in de natuur
- een natuuroprachten-circuit volgen met passende prijsjes
- een korte workshop natuurfotografie volgen, dus neem je mobiele telefoon of fototoestel mee
- kijken naar interactief toneel voor kinderen van DISK theaterproducties
- genieten van een biologische versnapering

>> [Lees meer over het programma van de Natuurdag](#)

De Nationale Archeologiedagen op 12, 13 en 14 oktober

In Epe en Apeldoorn is het thema van de Nationale Archeologiedagen de vroegmiddeleeuwse ijzerwinning op de Veluwe. Het proces zoals dat in de middeleeuwen plaatsvond is voor iedereen te volgen: van klappersteen tot wolf en slak.

De voorbereidingen zijn inmiddels getroffen: het benodigde leem is gewonnen, houtskool en klapperstenen zijn beschikbaar en de bouw van de ijzeroven is gestart ([bekijk verslag en foto's](#)).

Tijdens de Nationale Archeologie dagen volgt dan de climax.

- **vrijdag 12 oktober** 20-22 uur: een lezing in Epe bij Hagedoorns Plaatsje over het voorkomen van ijzer in onze bodem

- **zaterdag 13 oktober** 11-17 uur wordt de ijzeroven in Epe bij Hagedoorns Plaatsje gestookt, met klapperstenen als ijzererts.

- **zondagmiddag 14 oktober** 13-17 uur Bij de grote ijzerslakkenhoop in Sportpark Orderbos bij AV'34 in Apeldoorn kun je zelf smeden op vroegmiddeleeuwse wijze, de reizende tentoonstelling bekijken, verhalen beluisteren en je eigen bodemvondsten meenemen. >> [Lees meer](#)

5 t/m 14 oktober: Week van de Veldbiologie

KNNV Epe-Heerde heeft in deze thema week twee activiteiten: Een algemene publieksexcursie paddenstoelen op **zondag 14 oktober** over het natuurpad Epe. Op **zaterdag 13 oktober** 'tovert' de geologiewerkgroep lokaal gevonden klappersteen om in smeedijzer. >> [Meer informatie](#)

17 oktober: KNNV-lezing Tussen Veluwe en IJssel door Ruud Knol

20 uur in de Bronkerk, Hoenderloseweg 10, 7339 GH Ugchelen
Entree: €2,50 (leden KNNV en IVN gratis). Graag aanmelden via ijdenheld@lijbrandt.nl of per telefoon: 0575-517750.

Bronnen, sprengen, beken, het Apeldoorns Kanaal, de Grift, talrijke poelen en uiteindelijk de IJssel: water dat als rode draad in de presentatie de revue passeert.

Ook voor het Beekbergerwoud, de Empese en Tondense Heide, en landgoederen zoals het Leusveld en Voorstonden was en is het Veluwewater de drager van een rijke flora en fauna. En uiteindelijk komt al dat water in de IJssel terecht. Die rivier krijgt weer ruimte, rivierduinen kunnen weer ontstaan met hun karakteristieke stroomdalflora. We volgen dat rivierwater vanaf de splitsing van de Rijn in het Pannerdenskanaal tot aan Terwolde.

Dit zijn de ingrediënten van een boeiende lezing over de natuur- en cultuurhistorische aspecten van een bijzonder stukje Nederland, waard om te behouden, opdat ook onze nazaten over 100 jaar nog eens kunnen genieten van een ontdekkingsreis tussen Veluwe en IJssel.

>> [Lees meer](#)

19 oktober: Dialezing bij Vogelwerkgroep Oost Veluwe: De natte Oostvaardersplassen door Erwin van Laar

20.00 uur in Het Bolwerk, zaal 4 - Ravelijn 55, Apeldoorn. Iedereen van harte welkom. De toegang is gratis.

Na bedijking en drooglegging van Zuidelijk Flevoland bleef er een plas-dras gebied liggen tussen Lelystad en Almere. De overheid liet het een aantal jaren ongemoeid liggen en zo ontstond er een uniek moeras dat later uitgeroepen werd tot Nationaal Park. Naast konikpaarden, heckrunders en edelherten zijn er ook veel vogelsoorten die daar leven.

>> [Meer informatie](#)

20 oktober: Uitnodiging aan Apeldoornse IVN gidsen: Zomaar grasduinen

Heb je zin om zomaar te wandelen met andere IVN gidsen? Zonder agenda, werkvormen of thema's maar wel met de natuur in de hoofdrol? Wij organiseren 4 seizoens-wandelingen van 2 uur. De eerste is op zaterdag 20 oktober in het Paleispark Het Loo, ingang tegenover de Pijnboomlaan bij Parkeerplaats Emma's oord. Entreekaartje van €2 is voor eigen rekening.

Geef je op bij c.oskamp@planet.nl of yvonnezwikker@gmail.com

Wil je laten weten of je 's morgens of 's middags kunt.

Het 'zomaar wandelteam' Cathrien Oskamp en Yvonne Zwikker

25 oktober: Communicatie in de natuur - Lezing door Atze Oskamp bij KNNV Epe-Heerde

Dat dieren met elkaar communiceren was wel bekend. Maar heel veel levende wezens communiceren met elkaar: er worden signalen uitgewisseld tussen levende wezens van verschillende soorten, tussen dieren en planten, planten onderling, planten en schimmels en tussen schimmels en bacteriën. Weliswaar geen mensentaal, maar communicatie kan (dus) ook anders. Daar vertelt Atze op een zeer boeiende manier over: in mensentaal.

Aanvang 20.00 uur. Locatie: Kulturhus – Stationsstraat 25, 8161 CP Epe. Deelname €3. Leden KNNV/IVN gratis.

3 november: Natuurwerkdag in Natuurpark Berg en Bos

Dit jaar doet IVN Apeldoorn voor de 15e keer in Natuurpark Berg en Bos mee met de Landelijke Natuurwerkdag. In tegenstelling tot wat bij de gewone werkochtenden van de werkgroep VENEL het geval is, is het verplicht je van te voren aan te melden via www.natuurwerkdag.nl. Er is plek voor 24 personen. Dus als je mee wilt doen, wacht dan niet te lang met aanmelden.

Workshop natuurfotografie

Een nieuwe loot aan de cursusboom. In deze cursus van 3 dagdelen worden de fijne kneepjes van landschapsfotografie bijgebracht. Compositie, diafragma, sluitertijden. Tijdens een interactieve theorieavond worden deze begrippen toegelicht aan de hand van interessante voorbeelden. Neem op de theorieavond alvast je eigen camera mee. Tijdens de excursie naar landgoed Het Woudhuis gaan we fotograferen in de natuur. Op de terugkomavond worden de mooiste resultaten met elkaar besproken.

>> [Opgave en meer informatie](#)

Wie doet er mee??

Groenvoer bezorger gevraagd

Voor de rivierenbuurt. Het betreft ongeveer 8 adressen in de rivierenbuurt, Dok Zuid, en componistenbuurt waar je 4 maal per jaar het afdelingsblad Groenvoer bezorgt. Aanmelden via mail naar Lenie Omtzigt (distr-groenvoer@ivn-apeldoorn.nl)

Wie doet mee in Stadspark Berg en Bos?

We willen bekijken welke mogelijkheden er zijn om meer natuuractiviteiten in Park Berg en Bos te houden. Heb je interesse in natuuractiviteiten in dit prachtige stadspark? Meld je aan via [Hans Hogenbirk \(IVNeXtra\)](#)

>> [Meer vacatures bij IVN-Apeldoorn](#)

Ander nieuws en activiteiten

4 t/m 25/10 Filmtip: WAD, overleven op de grens van water en land

Ruben Smit en zijn crew hebben de eerste Nederlandse natuurfilm gemaakt over het waardevolle waddengebied: Unesco Werelderfgoed. In alle seizoenen kijken we onder en boven water naar natuurfenomenen die allemaal met elkaar te maken hebben. In Filmtheater Gigant. www.gigant.nl

9/11: Gelderse Biodiversiteitsdag

De provincie Gelderland organiseert op vrijdag 9 november, 9.00-16.00 uur in het Huis der Provincie voor de tweede keer de Gelderse biodiversiteitsdag. De Gelderse biodiversiteitsdag is voor iedereen die zich inzet voor de Gelderse natuur. Dat kan zijn als vrijwilliger in landschap en natuur, als waarnemer of als professional. Deze dag is een uitgelezen kans om lezingen en workshops te volgen en kennis te maken met anderen die actief zijn in de Gelderse natuur. Het programma van de biodiversiteitsdag is afwisselend en actief. Het omvat lezingen, workshops en excursies over biodiversiteit en natuurbeheer in Gelderland, maar er is ook aandacht voor natuur-inclusief denken en doen, de relatie tussen natuur en klimaat en de betrokkenheid van inwoners bij de Gelderse natuur. In de nieuwsbrief van november lees je hoe je je kunt aanmelden of kijk op www.gelderland.nl

Herstel van Kayersbeek in Zuiderpark

Als alles voorspoedig verloopt, stroomt de Kayersbeek vanaf eind dit jaar door het Zuiderpark. Wethouder Mark Sandmann en heemraad Frans ter Maten hebben – symbolisch – de eerste graafwerkzaamheden verricht voor het beekherstel. Het project maakt deel uit van het bekenprogramma waarin Apeldoorn en waterschap Vallei en Veluwe werken aan herstel van veertien beken. Mede dankzij betrokken buurtbewoners kwam de Kayersbeek hoog op de agenda. [Lees verder](#)

Natuurnieuws

Buxusmot herkennen en bestrijden

De buxusmot (*Cydalima perspectalis*) is weer volop in de belangstelling. Deze nachtvlinder is vermoedelijk rond 2005 in Duitsland geïntroduceerd via import van Buxus uit Azië. In 2007 werd hij ook in Nederland gesignaleerd. Inmiddels heeft hij zich flink uitgebreid en brengt ook in Apeldoorn veel schade toe aan buxusstruiken.

>> [Lees meer over de buxusmot](#). (foto: NVWA)

Groene Glimlach: Natuur en Chinese politiek

Wild kijken met twee Amsterdamse kleinkinderen van 7 en 10 jaar. Waar kan dat beter dan op de Veluwe, onze achtertuin. We kwamen onderweg al in het groen gehulde mannen tegen met kijkers en fototoestellen waar je u tegen zegt. De Amsterdammertjes mochten even meegenieten van de foto's die deze wildspeurders succesvol geschoten hadden. Alsof de zwijnen uit hun hand hadden gegeten. Zo dichtbij kwamen ze in beeld. Tot twee keer toe zagen we onderweg een moederzwijn met één jong. Ik benoemde dat dat bijzonder was. Nog voordat ik uit kon leggen dat dit vermoedelijk het gevolg van de hete zomer was, keek de oudste mij aan en zei: 'Dat is toch niks bijzonders. In China hebben alle mensen toch ook maar één kind'.

[Meer Groene Glimlach.](#)

Vogeltrek in volle gang

Ganzen, kieviten, buizerds en veel andere trekvogels kun je in groten getale zien. Maar het is vooral de trek van zangvogels die de najaarstrek tot een belevenis maakt. Spreeuwen, vinken, kepen, sijzen, veldleeuweriken, graspiepers en koperwieken die met duizenden tegelijk doortrekken. En altijd kans op leuke soorten en zeldzaamheden als beflijsters, strandleeuweriken, kruisbekken, grote gele kwikstaarten of klapeksters. De uiteindelijke bestemming is voor alle vogels weer anders. Bijvoorbeeld van de kleinere zangvogeltjes trekken de zwartkoppen en de tiftjaffen meestal niet verder dan Zuid-Europa, terwijl de fitis, tuinfluiter en karekiet tot ver in Afrika reiken. [>> Lees meer](#)

(Bron: Vogelbescherming Nederland. Foto: Michiel Visch, werkgroep Natuurfotografie)

Ondanks droogte weer veel eikels en beukenootjes aan de bomen

De regen in augustus zorgde ervoor dat 2018 de boeken in gaat als een goed mastjaar voor inlandse eik en beuk. Op de Veluwe hangt naar schatting 6,4 miljoen kilo eikels en beukenootjes aan de bomen. De eikels waren door de extreme warmte al zeer vroeg rijp. Wilde zwijnen hebben vanaf nu tot in het verre voorjaar voldoende te eten.

Dit voorjaar, voor de droogte, leek het erop dat 2018 een goed mastjaar zou worden. De zeer droge omstandigheden dreigden roet in het eten te gooien en met het op grote schaal verdrogen van bosbessen en allerlei andere planten verslechterde de voedselsituatie. De regen in augustus kwam echter net op tijd waardoor de mastverwachtingen flink naar boven konden worden bijgesteld. Voor inlandse eik en beuk spreken we dit jaar van een volmast. Omgerekend betekent dit dat de inlandse eik op de gehele Veluwe zo'n 4,7 miljoen kilo eikels geproduceerd heeft en de beuk naar schatting 1,6 miljoen kilo beukenootjes. De Amerikaanse eik heeft een slecht jaar door de late nachtvorst in het voorjaar van 2017. Er is naar schatting maar 170 duizend kilo eikels van de Amerikaanse eik.

(Bron: De Natuurkalender. Foto: Hans Hogenbirk)

Colofon, Contactadressen en afdelingsbladen

ivn natuur
educatie
Apeldoorn

Contactpersonen: [IVN contacten](#)
Afdelingsbladen: IVN Apeldoorn:
[Groenvoer](#)

[KNNV contacten](#)
KNNV-Apeldoorn: [De vier](#)
[Jaargetijden](#)
KNNV Epe/Heerde: [Natuurklanken](#)

IVN webwinkel: Met de kortingscode IVN-LID-1202 krijg je 10% korting in de [IVN webwinkel](#)

Natuurboeken: In [De vier jaargetijden](#) vind je zowel nieuwe als 'oude boeken service'.

Redactie: Hans Hogenbirk (nieuwsbrief@ivn-apeldoorn.nl)

De nieuwsbrief niet meer ontvangen?

Mail naar: IVN Apeldoorn: ledenadministratie@ivn-apeldoorn.nl of

KNNV Apeldoorn: ledenadministratie@apeldoorn.knnv.nl